

NAJCZĘSTSZE PYTANIA DOTYCZĄCE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO

INFORMATOR DLA RODZICÓW

Agnieszka Dudzińska, Agnieszka Niedźwiedzka

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji,
finansowanego z Funduszy EOG
www.ngofund.org.pl

SPIS TREŚCI

1. Informator - wstęp	4
2. Kto może uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?	8
3. Co oznacza pojęcie „uczeń niepełnosprawny“?	9
4. Która poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?	9
5. Jak uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?	10
6. Jak odwołać się od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego?	11
7. Jakie obowiązki ma placówka edukacyjna wobec dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?	13
8. Jak pomóc dyrektorowi szkoły/ przedszkola w uzyskaniu środków na realizację zaleceń?	13
9. Ile dodatkowych środków otrzymuje samorząd na danego ucznia niepełnosprawnego?	13
10. Jaka jest podstawa prawna, w oparciu o którą samorząd musi przekazać szkole środki na ucznia z orzeczeniem?	15
11. Czy samorząd przekazuje dodatkowe środki na realizację zaleceń placówkom niepublicznym/ prowadzonym przez inne podmioty?	16
12. Jakie obowiązki mają rodzice ucznia niepełnosprawnego?	17
13. Jak uzyskać wsparcie dla dziecka, które otrzymało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego?	18
14. Czy gmina musi zapewnić miejsce w przedszkolu dziecku z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?	18
15. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale integracyjnym?	19
16. Jak przekonać gminę/ powiat do utworzenia klasy lub grupy integracyjnej?	20
17. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale ogólnodostępnym?	21
18. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w przedszkolu, szkole lub oddziale specjalnym?	21
19. Czy można zatrudnić asystenta ucznia niepełnosprawnego w klasie integracyjnej?	22
20. Czy można zatrudnić asystenta ucznia niepełnosprawnego w klasie ogólnodostępnej?	22
21. Czy nauczyciel wspomagający/ asystent powinien być na wszystkich lekcjach?	23
22. Ile godzin dodatkowego wsparcia może otrzymać uczeń z orzeczeniem?	23
23. Co to jest IPET?	25
24. Czy rodzice muszą sami dowozić dziecko do szkoły?	26
25. Czy przedszkole lub szkoła może zdecydować o przeniesieniu ucznia na nauczanie indywidualne?	27
26. Ile godzin w tygodniu trwa nauczanie indywidualne?	27
27. Czy dziecko korzystające z nauczania indywidualnego może mieć zajęcia z klasą?	28

1. Informator – wstęp

1. Krok po kroku – podstawowe informacje

Niekiedy rodziców niepokoi stan zdrowia lub rozwój dziecka. Należy wówczas wykluczyć w pierwszej kolejności problemy zdrowotne, w drugiej zaś inne zaburzenia rozwojowe. Na początek przede wszystkim trzeba porozmawiać z pediatrą. To lekarz powinien skierować dziecko na badania, konsultacje specjalistyczne.

Jeżeli rozwój i zachowanie dziecka nie przebiega w sposób prawidłowy lub typowy dla wieku, również należy skonsultować się z pediatrą. Dodatkowo można poprosić o radę/ opinię wychowawczynię, pedagoga, psychologa z przedszkola/ szkoły oraz udać się do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Poradnie są częścią publicznego systemu oświaty, tak więc dostęp do nich jest całkowicie bezpłatny. Aby skorzystać z pomocy poradni, nie trzeba mieć żadnego skierowania np. ze szkoły czy od lekarza.

Gdzie diagnozować zaburzenia rozwojowe?

Pierwsze pytania najlepiej zadać pediatrze, a potem zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej. Często rodzice słyszą, że wszystko jest w porządku, każde dziecko rozwija się w swoim tempie, że chłopcy w ogóle rozwijają się wolniej, mniej mówią, bardziej psocą itp. Jeżeli rodzice nadal odczuwają niepokój, należy zgłosić się do specjalistycznej placówki medycznej diagnozującej zaburzenia rozwojowe. Istnieją też zaburzenia rzadkie lub niespecyficzne – niekiedy możemy zostać odesłani do specjalistycznej poradni diagnozującej takie problemy. Wsparciem i kontaktami często mogą posłużyć organizacje pozarządowe specjalizujące się w danej problematyce.

Diagnoza

Kiedy podejrzenia odnośnie zdrowia lub rozwoju dziecka zostaną potwierdzone przez specjalistów, rodzice mogą odczuwać ból, szok, złość. To normalne. Dlatego od razu po diagnozie warto poszukać innych osób, które mają dzieci z tym samym problemem zdrowotnym.

W Polsce działa wiele stowarzyszeń i fundacji, a większość z nich została założona przez rodziny. Ich adresy można znaleźć w internecie lub w Ośrodku Pomocy Społecznej. Być może w najbliższej okolicy organizowane są spotkania dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością, na których można dowiedzieć się nie tylko jak postępować z dzieckiem, do której szkoły je posłać, ale również otrzymać wsparcie psychologiczne.

Warto wiedzieć, że poza psychologiem szkolnym lub psychologiem z poradni psychologiczno-pedagogicznej rodzic może też otrzymać wsparcie w trudnej dla siebie sytuacji ze strony psychologa w Ośrodku Pomocy Społecznej. Ośrodek taki może też w razie potrzeby przyznać jednorazowy zasiłek, jeśli dziecko wymaga pomocy, która przekracza możliwości finansowe rodziny.

Kiedy dziecko jest niepełnosprawne?

W Polsce mamy podwójny system orzekania o niepełnosprawności dzieci. Orzeczenia wydane przez Miejskie/ Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności nie mają przełożenia na edukację (oprócz rekrutacji do przedszkoli), dają zupełnie inne uprawnienia, np. możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych współfinansowanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, prawo do skorzystania z ulgi na przejazdy czy ulgi rehabilitacyjnej w rozliczeniu PIT.

Aby dziecko mogło korzystać w placówce oświatowej z rozwiązań dedykowanych uczniom niepełnosprawnym, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną.

Sytuacja podwójnego orzecznictwa jest bardzo niekorzystna dla dzieci i ich rodziców. Wprowadza zamęt, bo niektóre dzieci uznane za niepełnosprawne przez Powiatowy/ Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności nie dostaną orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – dotyczy to w szczególności dzieci z chorobami przewlekłymi (schorzenia metaboliczne, genetyczne, układu pokarmowego, oddechowego i in.). Z kolei dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim otrzymają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, ale nie orzeczenie o niepełnosprawności.

Podwójne orzecznictwo wymusza stawienie się rodziców i dziecka na dwóch komisjach, w dwóch różnych miejscach, przygotowanie dwóch kompletów zaświadczeń i opinii lekarskich. Jest to niezwykle czasochłonne, zwłaszcza gdy dziecko musi po zaświadczeniu czy na komisję jechać do innej miejscowości.

Taka sytuacja generuje też koszty, nie tylko związane z dojazdami na same komisje. Przy utrudnionym dostępie do lekarzy specjalistów w ramach publicznej służby zdrowia podwójne orzecznictwo wymusza dwukrotne ponoszenie kosztów prywatnych wizyt, których jedynym celem jest zdobycie aktualnego zaświadczenia o stanie zdrowia.

I niestety, orzeczenia mają ważność do określonego terminu, zatem co jakiś czas trzeba od nowa przechodzić całą procedurę uzyskania jednego czy drugiego dokumentu.

Ważne: Aby dziecko mogło korzystać w szkole/ przedszkolu z rozwiązań dedykowanych uczniom niepełnosprawnym, musi posiadać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność. Aby skorzystać z zasiłku i świadczenia pielęgnacyjnego, ulgi rehabilitacyjnej, dziecko musi posiadać orzeczenie o niepełnosprawności, wydane przez Powiatowy/ Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. To są dwa osobne dokumenty!

Dziecko niepełnosprawne w placówkach edukacyjnych

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego mogą być wydawane dzieciom niepełnosprawnym, zagrożonym niedostosowaniem i niedostosowanym społecznie. W systemie edukacji orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność mogą otrzymać dzieci:

1. niestyszące,
2. słabostyszące,
3. niewidome,
4. słabowidzące,
5. z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
6. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
7. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
8. z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera,
9. z niepełnosprawnościami sprzężonymi, czyli wtedy, gdy u dziecka występuje więcej niż jedna z powyższych przyczyn, z których każda osobno kwalifikuje je do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego z tytułu niepełnosprawności.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje rejonowa poradnia psychologiczno-pedagogiczna lub w przypadku niektórych schorzeń i zaburzeń (dysfunkcje wzroku, słuchu, autyzm i Zespół Aspergera) poradnia specjalistyczna, wyznaczona przez kuratora oświaty.

Poradnie obowiązuje rejonizacja ze względu na adres szkoły/ przedszkola, do której uczęszcza dziecko. W przypadku dzieci młodszych lub dzieci, które nie uczęszczają do żadnej placówki edukacyjnej, rodzice powinni udać się do poradni właściwej ze względu na miejsce zamieszkania.

Aby uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, należy zgłosić się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z zaświadczeniem lekarskim, stwierdzającym niepełnosprawność, chorobę lub zaburzenia dziecka oraz z opinią z przedszkola/ szkoły (jeżeli dziecko uczęszcza do placówki edukacyjnej). Do wniosku można dołączyć opinie od terapeuty, rehabilitanta czy logopedy dotychczas pracujących z dzieckiem. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się na okres roku szkolnego, etapu edukacyjnego albo okresu kształcenia w danej szkole.

Podczas wizyty w poradni dziecko jest diagnozowane przez psychologa lub pedagoga, a orzeczenie wydaje Zespół orzekający.

Ważne: rodzic może być obecny podczas posiedzenia Zespołu, zaś poradnia ma obowiązek powiadomić go o terminie tego spotkania.

Jeżeli rodzic nie zgadza się z zapisami orzeczenia, jeżeli jego zdaniem nie zawiera ono istotnych informacji czy zaleceń, to może się odwołać do kuratora oświaty w terminie 14 dni od daty wystawienia. Odwołanie składa się za pośrednictwem tej samej poradni, która wydała orzeczenie. Poradnia, jeżeli nie uwzględni argumentów rodziców, zobowiązana jest przekazać odwołanie kuratorowi.

Orzeczenie o niepełnosprawności

Zupełnie niezależnie od posiadania orzeczenia potrzebie kształcenia specjalnego, dziecko może zostać uznane za niepełnosprawne przez Miejski/ Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności z powodu następujących schorzeń, określonych w Rozporządzeniu Ministra Pracy i polityki Społecznej z dn. 1 lutego 2002 r. z późn. zmianami w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 roku życia:

1. wady wrodzone i schorzenia o różnej etiologii prowadzące do niedowładów, porażenia kończyn lub zmian w narządzie ruchu, upośledzające w znacznym stopniu zdolność chwytną rąk lub utrudniające samodzielne poruszanie się,
2. wrodzone lub nabyte ciężkie choroby metaboliczne, układu krążenia, oddechowego, moczowego, pokarmowego, układu krzepnięcia i inne znacznie upośledzające sprawność organizmu, wymagające systematycznego leczenia w domu i okresowo leczenia szpitalnego,
3. upośledzenie umysłowe, począwszy od upośledzenia w stopniu umiarkowanym,
4. psychozy i zespoły psychotyczne,
5. całościowe zaburzenia rozwojowe powodujące znaczne zaburzenia interakcji społecznych lub komunikacji werbalnej oraz nasilone stereotypie zachowań, zainteresowań i aktywności,
6. padaczka z częstymi napadami lub wyraźnymi następstwami psychoneurologicznymi,
7. nowotwory złośliwe i choroby rozrostowe układu krwiotwórczego do 5 lat od zakończenia leczenia,
8. wrodzone lub nabyte wady narządu wzroku powodujące znaczne ograniczenie jego sprawności, prowadzące do obniżenia ostrości wzroku w oku lepszym do 5/25 lub 0,2 według Snellena po wyrównaniu wady wzroku szklami korekcyjnymi, lub ograniczenie pola widzenia do przestrzeni zawartej w granicach 30 stopni,
9. głuchoniemota, głuchota lub obustronne upośledzenie słuchu niepoprawiające się w wystarczającym stopniu po zastosowaniu aparatu słuchowego lub implantu ślimakowego.

Dodatkowo przy orzeczeniu niepełnosprawności muszą być spełnione następujące warunki

1. przewidywany okres trwania pogorszenia stanu zdrowia z powodu choroby musi być dłuższy niż 12 miesięcy,
2. dziecko jest niezdolne do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, takich jak: samoobsługa, samodzielne poruszanie się, komunikowanie z otoczeniem, powodujących konieczność zapewnienia stałej opieki lub pomocy, w sposób przewyższający zakres opieki nad zdrowym dzieckiem w danym wieku,
3. stan zdrowia dziecka wymaga systematycznych i częstych zabiegów leczniczych i rehabilitacyjnych w domu i poza domem.

Aby uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności, trzeba skontaktować się z Powiatowym/ Miejskim Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Do uzyskania orzeczenia konieczne będą następujące dokumenty: wniosek o wydanie orzeczenia (wypełniony przez rodzica), zaświadczenie lekarskie (specjalny druk jest dostępny w siedzibie Zespołu) potwierdzające chorobę dziecka oraz kopie dokumentacji medycznej.

Po złożeniu wniosku następuje spotkanie z Zespołem Orzekającym, w którego składzie jest lekarz oraz dodatkowo pedagog, psycholog lub pracownik socjalny. Po zbadaniu dziecka i zapoznaniu się z dokumentacją medyczną Zespół wydaje orzeczenie.

Ważne: Jeżeli rodzic nie zgadza się z decyzją Zespołu, zawsze może się od niej odwołać do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Wojewódzki Zespół tylko w wyjątkowych przypadkach (naruszenie prawa lub interesu społecznego) może zamienić zapisy w orzeczeniu na mniej korzystne.

Każde dziecko niepełnosprawne ma prawo do zasiłku pielęgnacyjnego, który aktualnie wynosi 153 zł miesięcznie.

Jeżeli ze względu na stan zdrowia dziecka lub konieczność stałego uczestnictwa w procesie jego leczenia i rehabilitacji rodzic musi zrezygnować z pracy, to ma prawo do świadczenia pielęgnacyjnego w wysokości 1200 zł miesięcznie (w 2016 r. 1300 zł miesięcznie). Warunkiem uzyskania świadczenia są odpowiednie zapisy w orzeczeniu o niepełnosprawności (pkt 7 i 8).

Ważne: rodzic pobierający świadczenie pielęgnacyjne jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym oraz emerytalnym, ale nie może podjąć żadnej pracy zarobkowej.

Jeżeli rodzina spełnia kryteria dochodowe (w 2015 r. to 674 zł dochodu na osobę w rodzinie miesięcznie) to ma prawo do zasiłku rodzinnego (77 zł na dziecko do 5 lat i 106 zł na dziecko w wieku 6-18 lat) oraz do dodatku z tytułu kształcenia i rehabilitacji niepełnosprawnego dziecka w wysokości 60 zł miesięcznie na dziecko w wieku do 5 lat i 80 zł na dziecko w wieku 6-24 lata.

Wszystkie informacje dotyczące zasiłków i wymaganych do ich uzyskania dokumentów można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej.

Orzeczenie o niepełnosprawności daje prawo do korzystania z terapii, rehabilitacji i turnusów rehabilitacyjnych dofinansowanych przez Państwowy Fundusz Osób Niepełnosprawnych. Rodzina może się również ubiegać o dofinansowanie do zakupu pomocy i sprzętów rehabilitacyjnych.

O szczegółowe zasady udzielania takiej pomocy należy pytać w lokalnym oddziale Funduszu.

Rodzice wychowujący dziecko niepełnosprawne mogą korzystać z ulgi rehabilitacyjnej. Wszystkie informacje na ten temat można uzyskać w swoim urzędzie skarbowym.

7

Wczesne wspomaganie rozwoju

Dziecko niepełnosprawne ma prawo do bezpłatnego wczesnego wspomagania rozwoju (WWR), zapewnianego przez system oświaty. Aby uzyskać takie wsparcie, należy zgłosić się do lokalnej poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu uzyskania opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju

Uwaga: w przypadku niektórych schorzeń i zaburzeń (wady wzroku, słuchu, autyzm i zaburzenia pokrewne) opinie o WWR wydają poradnie specjalistyczne

Zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju powinny być dostosowane do potrzeb dziecka. Są one realizowane przez zespoły wczesnego wspomagania, indywidualnie lub w małych grupach, na terenie poradni, przedszkoli i szkół, które zatrudniają specjalistów i posiadają odpowiedni sprzęt.

Zajęcia te mogą odbywać się także w domu, w szczególności z dziećmi, które nie ukończyły 3. roku życia. Nie ma przepisów oświatowych, które by zabraniały korzystania przez dziecko z wczesnego wspomagania w dwóch różnych miejscach, np. na terenie poradni i przedszkola specjalnego pod warunkiem, że nie zostanie przekroczony maksymalny, wskazany w rozporządzeniu wymiar tych zajęć (8h miesięcznie).

Ważne: Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania powinny być realizowane w wymiarze od 4 do 8 godzin w miesiącu, w zależności od możliwości psychofizycznych i potrzeb dziecka – nie zaś w zależności od możliwości lokalowych/ czasowych poradni, która je prowadzi.

Jeśli widzimy, że dziecko potrzebuje więcej zajęć, warto o to powalczyć, pamiętając, że można uzyskać maksymalnie 8 godzin wsparcia w miesiącu.

Zajęcia realizuje się z dziećmi od momentu uzyskania opinii o konieczności wczesnego wspomagania rozwoju do czasu rozpoczęcia przez dziecko nauki w klasie pierwszej szkoły podstawowej.

Ważne: Wczesne wspomaganie przysługuje również dzieciom, które uczęszczają do zerówek w szkołach – zerówka to oddział przedszkolny w szkole.

Edukacja

Każda placówka edukacyjna, bez względu na rodzaj, ma obowiązek zapewnić dziecku wsparcie wynikające z zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Ostateczna decyzja o wyborze formy kształcenia (klasa masowa, integracyjna, specjalna, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy i inne) należy wyłącznie do rodziców, a zalecenia co do formy kształcenia zapisane w orzeczeniu są tylko sugestią. Organ prowadzący (gmina lub powiat) ma obowiązek zapewnić dziecku wybraną przez rodziców formę kształcenia.

Dla szkół ogólnodostępnych i integracyjnych organem prowadzącym jest gmina, natomiast dla szkół specjalnych na każdym etapie edukacji oraz dla szkół ponadgimnazjalnych – powiat. Wszystkie przedszkola są prowadzone przez gminy.

Szkoła nie może odmówić realizacji zapisów z orzeczenia, zasłaniając się brakiem funduszy/ specjalistów. Za każdym dzieckiem posiadającym orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego idą do samorządu dodatkowe pieniądze. Środki te są przekazywane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do organów prowadzących placówki edukacyjne. Zgodnie z prawem samorząd nie musi jednak przekazać tych środków do placówki, w której uczy się dziecko, natomiast powinien je przeznaczyć na wydatki związane z edukacją specjalną w tych przedszkolach i szkołach, do których chodzą dzieci z orzeczeniami. Od 2015 r. z subwencji na dzieci z niepełnosprawnościami nie można finansować ogółu wydatków oświatowych (np. pensji nauczycieli czy remontu szkoły na drugim końcu miasta), a środki te należy przeznaczyć na organizację kształcenia specjalnego – zgodnie z potrzebami dzieci.

I na koniec

Zapisy prawne w odniesieniu do dzieci z niepełnosprawnością są skomplikowane, a ich znajomość wśród pracowników oświaty i władz lokalnych bywa niewystarczająca. Dlatego to rodzic musi często być negocjatorem i adwokatem własnego dziecka.

Wszystkie wnioski i problemy dotyczące edukacji dziecka najlepiej zgłaszać w formie pisemnej, składając dokumenty w 2 egzemplarzach z potwierdzeniem na kopii dla siebie lub wysyłając listy polecone za potwierdzeniem odbioru. Na wszelkie spotkania dotyczące dziecka warto stawiać się w towarzystwie osoby trzeciej, która będzie notować przebieg spotkania albo po prostu będzie świadkiem rozmowy i ewentualnym wsparciem psychicznym. Jeśli spisujemy notatkę, to po zakończeniu spotkania każdy jego uczestnik powinien się pod nią podpisać

W kontaktach z nauczycielami, dyrektorami szkół, przedstawicielami samorządu nie można na wstępie zakładać złej woli – oni mają problem do rozwiązania i patrzą na to ze swojego punktu widzenia, warto jednak być asertywnym i dobrze przygotowanym.

2. Kto może uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego są wydawane dzieciom i młodzieży:

- niepełnosprawnym,
- niedostosowanym społecznie,
- zagrożonym niedostosowaniem społecznym,

wymagającym stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Niepełnosprawność jest przy tym ograniczona do ściśle określonych kategorii – zob. pytanie 2.

Podstawa prawna: par. 2 ust. 1 punkt 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych z późn. zm. ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#))

Należy też wiedzieć, że przepisy traktują nieco inaczej uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym, a inaczej uczniów z chorobami przewlekłymi, zaburzeniami psychicznymi, zaburzeniami zachowania lub zagrożonych uzależnieniem. Ta druga grupa jest obecnie pominięta w przepisach określających warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie.

Choroba przewlekła jest również wymieniona w katalogu przyczyn, dla których uczeń może być objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Podstawa prawna: par. 3 ust.1 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

We wspomnianym wyżej katalogu niepełnosprawności nie uwzględniono natomiast zaburzeń psychicznych, zaburzeń zachowania ani zagrożenia uzależnieniem. Uczniowie z chorobami przewlekłymi obecnie nie otrzymują orzeczeń, ale te wydane na mocy starych przepisów są ważne na okres, na który zostały wydane, np. do czasu zakończenia nauki na danym etapie edukacyjnym.

Dzieci z ADHD otrzymują w niektórych poradniach psychologiczno- pedagogicznych orzeczenia z tytułu zagrożenia niedostosowaniem społecznym. Niestety prawo oświatowe nie zawiera jednoznacznej definicji pojęcia „zagrożenie niedostosowaniem społecznym”, więc dużo zależy od konkretnej placówki.

3. Co oznacza pojęcie „uczeń niepełnosprawny”?

Uczeń niepełnosprawny to uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanym z racji niepełnosprawności. Przepisy podają katalog dziewięciu niepełnosprawności, uprawniających do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Orzeczenia mogą otrzymać dzieci:

1. niesłyszące,
2. słabosłyszące,
3. niewidome,
4. słabowidzące,
5. z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją,
6. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim,
7. z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
8. z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera,
9. z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Podst. prawna: par. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz.U. 2015 poz. 1113](#))

Ważne: Według najnowszego stanowiska Ministerstwa Edukacji Narodowej, dzieci z diagnozą „całościowe zaburzenia rozwoju” (F.84.5) nie mają prawa do uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Więcej informacji na naszej stronie, po kliknięciu na [link](#).

4. Która poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Z wnioskiem o wydanie orzeczenia należy zazwyczaj zwrócić się do poradni właściwej ze względu na siedzibę przedszkola lub szkoły, do której uczęszcza dziecko, za wyjątkiem orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci, które nie uczęszczają do żadnej placówki, orzeczenia o potrzebie indywidualnego przygotowania przedszkolnego (przed rozpoczęciem przedszkola) oraz orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, które wydają zespoły działające w poradniach właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

Poradnie obowiązuje rejonizacja – każda ma swój teren działania, określony przez organ prowadzący. Rejon działania poradni obejmuje zarówno określone przedszkola i szkoły, jak i mieszkańców określonego terenu.

W przypadku dzieci niewidomych i słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących oraz dzieci z autyzmem i Zespołem Aspergera, orzeczenia (i opinie) wydają zespoły działające w poradniach wskazanych przez kuratora oświaty, za zgodą organu prowadzącego – czyli tzw. poradniach specjalistycznych.

Podstawa prawna: par. 3, par 12 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych ([Dz. U. 2013 poz.199](#)),

par. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#)).

Jeśli jednak wniosek zostanie złożony do niewłaściwej poradni, wówczas jej dyrektor przekazuje wniosek do właściwej poradni, zawiadamiając o tym wnioskodawcę.

Podstawa prawna: par. 5 ust. 4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#)).

5. Jak uzyskać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest podstawowym dokumentem w edukacji dziecka z niepełnosprawnością, dlatego też jego zapisy powinny być jak najbardziej precyzyjne. Należy pamiętać, że orzeczenie jest decyzją administracyjną, której wydanie regulują oprócz przepisów oświatowych także przepisy kodeksu postępowania administracyjnego.

Wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego odbywa się zawsze na wniosek rodziców/prawnych opiekunów lub dorosłego ucznia. Placówka edukacyjna nie może wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: par. 5 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#)).

Wskazania lekarskie a orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego

Do wniosku o wydanie orzeczenia należy obowiązkowo dostarczyć zaświadczenie od lekarza, stwierdzające chorobę/ niepełnosprawność/ zaburzenie, które może być przyczyną uznania, że dziecko ma specjalne potrzeby edukacyjne.

Warto pamiętać, że lekarz może na tym zaświadczeniu wpisać dodatkowe informacje o dziecku i jego potrzebach, wynikających z niepełnosprawności, które mogą być zaspokojone w placówce edukacyjnej.

Dla dziecka z niepełnosprawnością ruchową lekarz może wskazać np. na potrzebę dostosowania form pracy na lekcjach wychowania fizycznego czy konieczność wsparcia osoby dorosłej w poruszaniu się po szkole, czynnościach związanych z higieną i samoobsługą. Z kolei dla dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu wskazania lekarskie mogą dotyczyć konkretnych form wsparcia terapeutycznego, które uczeń z zaburzeniami w relacjach społecznych powinien otrzymać w szkole – naturalnym środowisku społecznym.

Poradnia psychologiczno-pedagogiczna może, ale nie musi brać pod uwagę opinii lekarza. Kiedy zespół orzekający w poradni nie uwzględni w całości zaświadczenia lekarskiego, to rodzic ma mocne podstawy do odwołania się od decyzji zespołu do kuratora, w szczególności wtedy, gdy w zespole orzekającym nie zasiada lekarz specjalista zajmujący się dziećmi z daną niepełnosprawnością.

Jeżeli dziecko uczęszcza do przedszkola/ szkoły, do wniosku obowiązkowo należy dołączyć opinię z placówki. Wniosek można uzupełnić o opinie specjalistów, regularnie pracujących z dzieckiem. Zazwyczaj są oni w stanie bardzo precyzyjnie określić mocne i słabe strony dziecka oraz jego potrzeby. Warto te opinie zdobyć, ponieważ osoby pracujące z dzieckiem mogą wskazać w nich np. na potrzebę asystowania dziecku w placówce przez osobę dorosłą. Poradnie na ogół unikają takich zapisów (bo wynikają z nich skutki finansowe dla samorządów, od których poradnie są zależne), a opinie specjalisty trudno w takim przypadku zignorować.

Aby wydać orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej zapoznają się z wnioskiem i dołączonymi do niego dokumentami oraz przeprowadzają wywiad z rodzicami i diagnozę dziecka. Diagnoza służy ocenie rozwoju intelektualnego, poznawczego, ruchowego, emocjonalnego, społecznego. W spotkaniu zazwyczaj uczestniczą pedagog, psycholog, czasem także logopeda, rehabilitant lub inny specjalista – w zależności od deficytów konkretnego dziecka.

Rozwój intelektualny i poznawczy ocenia się za pomocą wystandaryzowanych testów, w teorii dobieranych do wieku i deficytów dziecka. Należy pamiętać, że niektóre dzieci, właśnie ze względu na specyfikę swoich zaburzeń mogą odmówić przystąpienia do badań czy wykonania poleceń pracownika poradni. Nie oznacza to, że dziecko jest poniżej normy intelektualnej czy upośledzone, a jedynie że nie chce/ nie potrafi wziąć udziału w teście.

Zgodnie z prawem pracownicy poradni mogą zwrócić się do dyrektora placówki, do której uczęszcza dziecko, o opinię dotyczącą problemów dydaktycznych lub wychowawczych, jednocześnie informując o tym fakcie rodzica.

Podstawa prawna: par. 5, pkt 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych ([Dz. U. 2013 nr 0 poz. 199](#))

Orzeczenie jest wydawane przez zespół, powołany przez dyrektora poradni. O terminie posiedzenia Zespołu poradni powinna zawiadomić rodzica. Rodzic może uczestniczyć w posiedzeniu zespołu i na bieżąco wyjaśniać specjalne potrzeby dziecka wynikające z jego niepełnosprawności.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zawiera:

- nazwę i adres poradni;
- nr dokumentu;
- nazwiska wnioskodawców (rodziców/ opiekunów dziecka);
- nazwiska członków zespołu orzekającego;
- dane dziecka;
- adres szkoły, przedszkola, placówki, do której uczęszcza dziecko;
- okres, na jaki wydaje się orzeczenie;
- przyczynę/ przyczyny wydania orzeczenia;
- diagnozę (w tym informacje o możliwościach rozwojowych i potencjale dziecka);
- zalecenia w kwestii najkorzystniejszej dla dziecka forma kształcenia;
- zalecenia w zakresie form stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, rozwijania potencjalnych możliwości i mocnych stron dziecka oraz innych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- zalecenia w zakresie warunków realizacji potrzeb edukacyjnych;
- uzasadnienie.

Podstawa prawna: Zał. nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#)).

Najważniejszą częścią orzeczenia są zalecenia, ponieważ szkoła ma obowiązek ich realizacji. Im bardziej precyzyjne i jednoznaczne, tym lepiej dla dziecka.

Zalecenia dotyczą trzech kwestii:

- **form kształcenia:** przedszkole ogólnodostępne, integracyjne, specjalne, szkoła ogólnodostępna, integracyjna, specjalna, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy, szkoła zorganizowana przy młodzieżowym ośrodku socjoterapii lub specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym;
- **form stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, pomocy psychologiczno-pedagogicznej** – w tym punkcie poradnia wskazuje konkretne zajęcia: np. terapię psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, rehabilitację ruchową, fizjoterapię, zajęcia socjoterapeutyczne i in.;
- **warunków realizacji potrzeb edukacyjnych**, tj. metod i form pracy z dzieckiem, codziennego dostosowania sposobu nauczania do deficytów płynących z niepełnosprawności, integracji dziecka z rówieśnikami.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje się w 3 egzemplarzach, na okres roku szkolnego, etapu edukacyjnego albo okresu kształcenia w danej szkole. Etapy edukacyjne w rozumieniu prawa oświatowego to: edukacja przedszkolna (obejmująca przedszkole i zerówkę, nawet jeśli jest to zerówka szkolna), nauczanie początkowe (klasy 1-3), nauka w klasach 4-6, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna.

Dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim orzeczenie wydaje się na każdy etap edukacyjny.

Podstawa prawna: par. 9 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#)).

6. Jak odwołać się od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego?

Jeżeli rodzic nie zgadza się z zapisami orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, uważa, że nie zawiera ono istotnych informacji lub zaleceń, zawsze może się od niego odwołać. Odwołanie kieruje się do właściwego kuratora oświaty, za pośrednictwem poradni, która wydała orzeczenie, w terminie 14 dni od momentu jego otrzymania. Oznacza to, że odwołanie składa się w sekretariacie lub wysyła do poradni (nie do kuratora!) pocztą.

Jeżeli zespół orzekający uzna odwołanie za zasadne, to uchyla zaskarżony dokument i wydaje nowy. Od nowego orzeczenia – jeżeli nadal nie zawiera on istotnych informacji – rodzic może się odwołać

W takiej sytuacji zespół musi przesłać odwołanie wraz z aktami sprawy kuratorowi.

Podstawa prawna: par. 17 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#))

W odwołaniu od orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego rodzic może powoływać się m.in. na zalecenia lekarza zawarte w zaświadczeniu czy opinie terapeutów, rehabilitantów, dołączone do wniosku. W większości poradni pracują lekarze pediatrzy, więc powoływanie się na zalecenia specjalisty jest jak najbardziej wskazane.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest decyzją administracyjną, więc w odwołaniu można powoływać się również na przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, wspomniane wcześniej.

Pisząc odwołanie rodzice mogą się też powoływać na zapisy prawa oświatowego, np. wnosząc w odwołaniu o zalecenie dziecku z zaburzeniami ze spektrum autyzmu zajęć socjoterapeutycznych/ treningu umiejętności społecznych można powołać się na par. 13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dn. 30 kwietnia 2013 r. w sprawie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach, przedszkolach i placówkach: „Zajęcia socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym organizuje się dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne.”

Podst. prawna: par. 13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jako decyzja administracyjna

Orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej jest decyzją administracyjną. Jak każda taka decyzja podlega rygorom kodeksu postępowania administracyjnego (kpa). Do najważniejszych zapisów kpa, które mają odniesienie do postępowania w sprawie wydania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego należą art. 7, 77, 107.

Art. 7 formułuje tzw. „zasadę prawdy obiektywnej”. Wynika z niego jednoznacznie, że poradnia ma obowiązek dołożyć wszelkich starań, aby zbadać stan faktyczny – ustalić prawdę obiektywną. Jeżeli więc np. dostarczone przez rodzica opinie przeczą sobie wzajemnie, to poradnia ma obowiązek ustalić, która z nich określa stan faktyczny. Z artykułu wynika również, że wydając orzeczenie należy się kierować interesem społecznym i obywateli.

Z art. 77 kpa wynika wprost, że poradnia powinna rozpatrzyć cały materiał na temat dziecka, jego deficytów i potrzeb – zarówno wyniki badań przeprowadzonych na miejscu, opinie ze szkoły jak i od innych terapeutów, specjalistów pracujących z dzieckiem.

Art. 107 § 3 stanowi, że w przypadku, kiedy zapisy orzeczenia mijają się z treścią wniosków, zaświadczeń, opinii złożonych przez rodzica, poradnia ma obowiązek wskazać, dlaczego jedno dowody (np. opinię ze szkoły) uwzględniono, a innych (np. opinie od specjalisty pracującego z dzieckiem poza szkołą lub lekarza) – nie. W postępowaniu administracyjnym poradnia nie może dowolnie wybierać dowodów i opinii, które zostaną uwzględnione przy wydaniu orzeczenia. Uzasadnienie powinno wskazywać na stan faktyczny, który spowodował, że taka decyzja została podjęta, np. wskazywać konkretną chorobę/ zaburzenie, będące podstawą do wydania orzeczenia.

Podstawa prawna: art. 7, 77, 107 § 3 kodeksu postępowania administracyjnego

Z wielu postępowań przed sądami administracyjnymi wynika jeszcze jedna reguła, niezapisana wprost w kodeksie: Sentencja orzeczenia, tak jak każdej decyzji administracyjnej powinna być sformułowana na tyle jasno i precyzyjnie, aby w sytuacji, w której jest podstawą działania innego organu/ podmiotu nie zostawiała pola do bardzo różnej interpretacji – wbrew interesom obywatela. Z zasady tej wynika, że orzeczenie powinno być sformułowane w sposób jednoznaczny i precyzyjny, tak aby placówka oświatowa je realizująca nie miała dowolności w interpretacji zapisów – wbrew interesowi edukacyjnemu dziecka z niepełnosprawnością.

7. Jakie obowiązki ma placówka edukacyjna wobec dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?

Placówka edukacyjna ma przede wszystkim obowiązek realizować zapisy podstawy programowej oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Dyrektor, który tego nie robi, narusza przepisy prawa oświatowego. Stosowne regulacje zawarte są w ustawie z dn. 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz rozporządzeniu w sprawie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Niezależnie od tego, czy jest to placówka ogólnodostępna, integracyjna, czy specjalna, przepisy obligują ją do realizowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Zgodnie z prawem, placówki edukacyjne zapewniają:

1. dostosowanie programu nauczania i programu wychowania przedszkolnego do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, zgodnie z zapisami indywidualnego programu edukacyjnego-terapeutycznego i orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego
2. zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
3. zajęcia rewalidacyjne i socjoterapeutyczne;
4. dostosowanie warunków i formy sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminu sprawdzającego kwalifikacje w zawodzie

Podstawa prawna: art 44zrz ust. 1, art 44 zzzf, art. 71 b ust. 1 b ustawy z dn. 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz innych ustaw (Dz. U. 2015 poz. 357).

8. Jak pomóc dyrektorowi szkoły/ przedszkola w uzyskaniu środków na realizację zaleceń?

Niektórzy dyrektorzy są wdzięczni, kiedy rodzice na piśmie domagają się realizacji zaleceń, powołując się przy tym na przepisy omówione w pytaniu 4. Przepisy te nakładają na placówkę obowiązek realizacji postanowień z orzeczenia o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz zapewnienia dziecku niepełnosprawnemu odpowiednich warunków do nauki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Takie pismo może ułatwić dyrektorowi przekonanie organu prowadzącego (urzędu gminy miasta lub powiatu), że zgodnie z prawem jego placówka potrzebuje dodatkowych środków. Dobrze jest, jeśli rodzice w piśmie wspomną o subwencji, bo wielu dyrektorów szkół nie zdaje sobie sprawy z jej istnienia oraz z wysokości środków naliczanych dodatkowo dla gminy na konkretne dziecko.

Jeśli gmina odmawia przekazania środków, należy zwrócić się do kuratorium (i wysłać to pismo do wiadomości także do Ministra Edukacji Narodowej) z prośbą o interwencję w sprawie braku realizacji zaleceń zapisanych w orzeczeniu (nie z prośbą o zmuszenie gminy do przekazania pieniędzy, bo takiej możliwości kuratorium nie ma).

Przy pisaniu pism można skorzystać z plików, zamieszczonych na naszej stronie w dziale: [wzory pism.](#)

9. Ile dodatkowych środków otrzymuje samorząd na danego ucznia niepełnosprawnego?

Każdy rodzic może sprawdzić, ile dodatkowych pieniędzy otrzymuje gmina lub powiat z tytułu niepełnosprawności jego dziecka.

Aby orientacyjnie ustalić sumę dodatkowych środków, wystarczy sięgnąć do rozporządzenia MEN w sprawie podziału subwencji oświatowej i pomnożyć roczną kwotę, przewidzianą przez rząd dla samorządu na jednego ucznia (standard A – w 2015 r. to 5306 zł), przez tzw. wagę subwencyjną, czyli wskaźnik przyporządkowany konkretnej niepełnosprawności.

Przykład: aby ustalić orientacyjną kwotę dodatkowych środków, jakie otrzymuje gmina na ucznia z autyzmem należy przemnożyć 5306 zł przez $P7 = 9,5$, co daje nam 50 407 zł.

Podstawa prawna: art. 28 ust. 6 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z późn. zmianami ([Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966](#)),

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2014 r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2015 (Dz. U. 2014 poz. 1977)

Aby ustalić dokładną kwotę, jaką w danym roku otrzymuje nasz samorząd z tytułu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego konkretnego dziecka, potrzebujemy oprócz wspomnianego rozporządzenia metryczkę subwencji oświatowej. Jest to krótki, dwustronicowy dokument w postaci tabel, przekazywany przez MEN co roku do wszystkich samorządów w Polsce. Ponieważ jest dokumentem urzędowym, każdy obywatel ma prawo do nieodpłatnego wglądu do niej w siedzibie urzędu gminy czy starostwa powiatowego (zależnie od typu szkoły organem prowadzącym będzie gmina lub powiat). Można też wystąpić o przesłanie jej kopii – wówczas urząd może naliczyć niewielką opłatę za kserokopię.

Uwaga: miasta na prawach powiatu otrzymują co roku dwie metryczki – jedną z wyszczególnieniem środków na realizację zadań własnych gminy, drugą – zadań powiatu.

By wystąpić o metryczkę, musimy najpierw ustalić, która jednostka samorządu terytorialnego jest organem prowadzącym dla szkoły lub przedszkola (w przypadku szkół publicznych). Przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja – ogólnodostępne i integracyjne – a także przedszkola specjalne są w kompetencjach gmin, natomiast szkoły specjalne oraz szkoły ponadgimnazjalne, zarówno ogólnodostępne, jak i integracyjne oraz specjalne – w kompetencjach powiatu. Jeśli natomiast dziecko z orzeczeniem chodzi do przedszkola lub szkoły niepublicznej, to subwencja przychodzi do tej jednostki samorządu, na terenie której działa przedszkole lub szkoła, która jest obowiązana do prowadzenia odpowiedniego typu publicznych szkół i placówek.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej ([Dz. U. 2001 nr 112 poz. 1198](#))

Metryczka podaje dokładną kwotę tzw. finansowego standardu A podziału subwencji, a więc roczną kwotę, przewidzianą przez rząd dla samorządu na jednego ucznia oraz wskaźnik korygujący dla danej gminy lub powiatu. Aby obliczyć kwotę na dane dziecko, należy więc ustalić najpierw kwotę bazową (tzw. ucznia przeliczeniowego) dla danej gminy lub powiatu. Służy temu właśnie wskaźnik korygujący Di, który oscyluje wokół wartości 1 (jest nieco mniejszy od 1 w przypadku dużych miast, gdyż służy wyrównaniu różnic między samorządami). Po przemnożeniu finansowego standardu A przez wskaźnik korygujący Di otrzymuje się zatem kwotę bazową dla danej jednostki samorządu terytorialnego.

Obie te wartości są podane w prawym górnym rogu metryczki.

Aby teraz na podstawie kwoty bazowej dla danej gminy lub powiatu obliczyć wielkość środków, jakie gmina czy powiat dostaje z budżetu państwa z samego tylko tytułu orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego danego dziecka, należy kwotę bazową pomnożyć przez wartość wagi subwencyjnej z rozporządzenia, przewidzianej dla danej niepełnosprawności. Ta dodatkowa kwota nazywa się w rozporządzeniu „kwotą uzupełniającą części oświatowej subwencji ogólnej”. Aby natomiast obliczyć całość środków, jakie płyną do samorządu z tytułu kształcenia danego dziecka z orzeczeniem, należy oczywiście dodać też kwotę bazową, ponieważ kwota uzupełniająca naliczana jest jako dodatek.

Rozporządzenie subwencyjne na rok 2015 wyszczególnia cztery wagi dla uczniów niepełnosprawnych w szkołach oraz dwie wagi dla niepełnosprawnych przedszkolaków. Oto wartości tych wag, wraz z przypisanymi im w rozporządzeniu rodzajami niepełnosprawności:

Uczniowie szkół bez względu na typ szkoły:

P4 = 1,4 – uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim;

P5 = 2,9 – uczniowie niewidomi i słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową;

P6 = 3,6 – uczniowie niesłyszący i słabosłyszący, upośledzeni umysłowo w stopniu umiarkowanym lub znacznym;

P7 = 9,5 – uczniowie upośledzeni umysłowo w stopniu głębokim (realizujący obowiązek szkolny lub obowiązek nauki przez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych), uczniowie z autyzmem i Zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi .

Dzieci uczęszczające do przedszkoli (bez względu na wiek):

P34 = 4,0 – dzieci niesłyszące, słabosłyszące, niewidome, z niepełnosprawnością ruchową, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym lub głębokim;

P42 = 9,5 – wychowankowie ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, dzieci z autyzmem i Zespołem Aspergera, z niepełnosprawnościami sprzężonymi,

P44 = 0,84 – dzieci objęte wczesnym wspomaganie rozwoju;

Po naszych interwencjach Minister Edukacji Narodowej włączył dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim do listy wag subwencyjnych. W latach poprzednich gminy nie dostawały dodatkowych pieniędzy na edukację przedszkolaków z takim rozpoznaniem.

Uwaga: w rozporządzeniu na rok 2015 istnieją jeszcze inne dodatkowe wagi,

o których warto pamiętać obliczając całość środków na nasze dziecko:

P8 = 0,80 – dla uczniów niepełnosprawnych w klasach integracyjnych,

P1 = 0,40 – dla szkół podstawowych i gimnazjów zlokalizowanych na terenach wiejskich lub w miastach do 5 tys. mieszkańców – jeśli szkoła mieści się w takiej miejscowości, to waga ta zwiększa kwotę subwencji na każdego (także zdrowego) ucznia.

10. Jaka jest podstawa prawna, w oparciu o którą samorząd musi przekazać szkole środki na ucznia z orzeczeniem?

Niestety obowiązujące przepisy, regulujące sposób wykorzystywania przez gminy i powiaty dochodów z subwencji nie nakazują wprost przekazywania do przedszkola lub szkoły zwiększonej kwoty subwencji, naliczanej na ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Do niedawna prawo gwarantowało samorządom całkowitą swobodę w wydatkowaniu tych środków.

Zgodnie z ustawą o budżecie na rok 2015, samorzady muszą w tym roku przeznaczyć dodatkowe kwoty subwencji oświatowej, naliczanej z tytułu niepełnosprawności, na organizację kształcenia specjalnego.

Urzednicy zajmujący się oświatą, zarówno na szczeblu ministerstwa jak i samorządów, niechętnie poruszają tę kwestię. Dlatego tak ważne jest aby rodzic miał świadomość, że ze względu na niepełnosprawność jego dziecka samorząd dostaje dodatkowe pieniądze i domagał się o określonego przez prawo wsparcia.

Oto mechanizm: dochody gminy lub powiatu pochodzą z trzech źródeł: dochodów własnych (np. opłat, podatków), dotacji celowych oraz subwencji ogólnej z budżetu państwa. Z kolei owa subwencja ogólna dla gminy lub powiatu składa się z trzech części: wyrównawczej, równoważącej oraz oświatowej (zatem poprawna nazwa subwencji oświatowej to „część oświatowa subwencji ogólnej”).

Podstawa prawna: art. 3 ust. 1 oraz art. 4, 5 i 7 Ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. 2003 nr 203 poz. 1966).

W świetle powyższych przepisów nie można domagać się od samorządu „oddania” subwencji szkole (nie mówiąc już o oddaniu jej dziecku). Można natomiast – i trzeba – stale przypominać o sposobie naliczania dodatkowych środków na danego ucznia niepełnosprawnego oraz domagać się realizowania zapisów z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Ustawa o budżecie zmusiła w 2015 roku samorzady, aby po raz pierwszy dokładnie policzyły ile właściwie dostają środków z tytułu orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dzieci uczęszczających na ich terenie do szkół i przedszkoli. Większość urzędników do tej pory nie miała pojęcia, jakie kwoty dodatkowej subwencji wpływają do kasy gminy i powiatu. Ponieważ nowe przepisy, w tym rozporządzenia rachunkowe towarzyszące ustawie o budżecie, nakładają na samorzady również obowiązek rozliczenia wydatkowania subwencji, do końca marca 2015 r. rady miast, gmin i powiatów powinny znowelizować lokalne uchwały budżetowe. To w nich powinny się znaleźć informacje o wysokości subwencji na wszystkie dzieci z orzeczeniami oraz plany, jak te środki będą wydane. Kopię uchwały budżetowej można uzyskać w urzędzie miasta/ gminy lub starostwie na podstawie ustawy o dostępie do informacji publicznej.

Podstawa prawna: Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej ([Dz. U. 2001 nr 112 poz. 1198](#)).

Nowe przepisy oznaczają ogromną zmianę w finansowaniu edukacji dzieci z niepełnosprawnościami i finansowaniu ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Do tej pory środki z dodatkowych wag sub-

wencyjnych, naliczane z tytułu niepełnosprawności, trafiały do „ogólnej” puli i służyły najczęściej pokryciu wszystkich wydatków oświatowych samorządu. W tym roku będą one mogły być wydane tylko na organizację realizacji zadań wymagających specjalnej organizacji nauki i metod pracy i trafiają do puli „specjalne potrzeby edukacyjne”.

Zmiana przepisów nie oznacza, że subwencja w każdym samorządzie „będzie szła za dzieckiem”, ale w części gmin nowe regulacje bezpośrednio wymuszają przekazanie większej części lub całości środków do szkół i przedszkoli, w których uczą się niepełnosprawne dzieci. Szczególnie w sytuacji, gdy w danej gminie jest kilkoro, kilkanaścioro dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego – albo wpływy z tytułu dodatkowych wag subwencyjnych będą przeznaczone na realizację ich potrzeb, albo samorząd będzie musiał je zwrócić.

Przepisem, na który może powołać się szkoła i rodzice dziecka walcząc o sfinansowanie potrzebnego wsparcia, jest wspomniane wcześniej Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

Rozporządzenie to nakłada na szkołę obowiązek realizacji zapisów z orzeczenia oraz obowiązek zapewnienia odpowiednich warunków do nauki, uwzględniających indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych.

11. Czy samorząd przekazuje dodatkowe środki na realizację zaleceń placówkom niepublicznym/ prowadzonym przez inne podmioty?

Tak. Ustawa o systemie oświaty nakazuje samorządom, na których terenie działają placówki niepubliczne, przekazywanie im dotacji w wysokości nie niższej niż kwota przewidziana na niepełnosprawnego ucznia przedszkola/ szkoły w części oświatowej subwencji ogólnej otrzymywanej przez gminę. Kwota, która powinna być przekazywana, nie może być mniejsza niż ta wynikająca z wagi subwencyjnej, przypisanej do konkretnej niepełnosprawności.

Warunkiem uzyskania dotacji jest podanie przez przedszkole/ szkołę planowanej liczby uczniów/ wychowanków w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji.

Ważne: aby uzyskać dotację, placówka oświatowa musi podać do 30 września roku poprzedzającego wypłatę dodatkowych środków ogólną liczbę uczniów/ wychowanków. Nie ma wymogu dokładnego określania z wyprzedzeniem, ilu z nich będzie objętych kształceniem specjalnym i z powodu jakiej niepełnosprawności. Do obliczenia wysokości dotacji jednostka samorządu terytorialnego powinna brać pod uwagę faktyczną liczbę dzieci w danym okresie.

Podstawa prawna: art. 90 Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

W sytuacji, kiedy na terenie danej gminy/ powiatu zwiększyła się liczba dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, samorząd może zwrócić się do MEN o zwiększenie przekazywanej subwencji, w ramach wzrostu zadań szkolnych i pozaszkolnych. Szczegóły wnioskowania o dodatkowe środki można znaleźć na stronie Ministerstwa Edukacji Narodowej (zakładka: Finansowanie edukacji).

Wielu rodziców wybiera placówki niepubliczne, ponieważ są przekonani, że pieniądze „idą” do takiego przedszkola/ szkoły za dzieckiem i będą wykorzystywane na zaspokojenie jego specjalnych potrzeb edukacyjnych. To twierdzenie jest tylko w połowie prawdziwe. Faktycznie, środki „idą za dzieckiem”, ale mogą być one przeznaczone na dofinansowanie wszystkich zadań placówki w zakresie wychowania, kształcenia i opieki – wyłącznie w zakresie bieżących potrzeb przedszkola czy szkoły.

Oznacza to, że z dotacji można finansować etaty nauczycieli i specjalistów – wszystkich, nie tylko tych, którzy pracują z niepełnosprawnym dzieckiem, nie można natomiast zakupić środków trwałych (np. podnośnika, sprzętu do terapii integracji sensorycznej). Placówki niepubliczne mogą z dotacji finansować zajęcia specjalistyczne poza szkołą.

Podstawa prawna: art. 90 ust. 3d Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Tryb udzielania, rozliczania dotacji oraz sposób i zakres kontroli jej wydatkowania ustalają rady

gminy/ powiatu. Jeżeli chcemy sprawdzić jak wygląda to w przypadku konkretnej placówki, należy odszukać odpowiednią uchwałę rady gminy/ powiatu.

W przypadku wyboru placówki niepublicznej, rodzic powinien przed podpisaniem umowy bardzo dokładnie określić swoje oczekiwania oraz ustalić wszystkie szczegóły z dyrektorem. Takie ustalenia najlepiej spisać i dołączyć do umowy. Pozwoli to uniknąć wielu nieporozumień w przyszłej współpracy. Niestety ze zgłoszeń rodziców do naszego punktu konsultacyjnego wynika, że niektóre placówki niepubliczne nie radzą sobie z deficytami wynikającymi z niepełnosprawności dziecka, nie mają właściwie przygotowanego personelu, a w przypadku problemów po prostu rozwiązują umowę.

12. Jakie obowiązki mają rodzice ucznia niepełnosprawnego?

Rodzic dziecka niepełnosprawnego ma takie same obowiązki jak rodzic dziecka zdrowego. Brzmi to prosto, jednak w praktyce szkoły i samorządy lokalne wprowadzają rodziców w błąd. Zdarza się, że na rodziców przerzuca się ciężar dowozów czy realizowania zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Tymczasem te zadania należą wyłącznie do szkoły (przedszkola, ośrodka).

Obowiązki rodziców dziecka, podlegającego obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi rocznego przygotowania przedszkolnego, obejmują:

- zgłoszenie dziecka do szkoły lub przedszkola,
- zapewnienie regularnego uczęszczania na zajęcia,
- zapewnienie dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć,
- jeśli dziecko uczy się poza szkołą obwodową (rejonową), rodzice mają też obowiązek poinformowania o tym szkoły obwodowej (rejonowej).

Podstawa prawna: art. 14b (w odniesieniu do rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego) i art. 18 (w odniesieniu do szkoły podstawowej i gimnazjum) Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#)).

Jakich obowiązków nie mają rodzice dziecka niepełnosprawnego?

Rodzice nie muszą odrabiać z dzieckiem lekcji, dziecko powinno odrabiać lekcje samo. Jeżeli są z tym problemy, za ich rozwiązanie odpowiada szkoła – być może warto porozmawiać z nauczycielem, gdyż to on realizuje zadania edukacyjne, a nie rodzice.

Rodzice nie mają obowiązku towarzyszyć dziecku niepełnosprawnemu w szkole. Bez względu na to, czy ze względu na niepełnosprawność dziecko nie jest w stanie samodzielnie przebrać się na wf, czy też nie nadaje z przepisywaniem zadań z tablicy – to szkoła ma obowiązek zapewnić dziecku wsparcie.

Rodzice nie muszą jeździć na wycieczki, zielone szkoły, nie muszą chodzić z klasą do kina. To szkoła ma obowiązek zapewnić dziecku właściwą opiekę. Niedopuszczalne jest również wykluczanie dzieci ze względu na niepełnosprawność z takich aktywności lub stawianie przez szkołę warunków, że dziecko może chodzić na basen w ramach lekcji wf tylko pod opieką rodziców.

Każda wycieczka szkolna powinna być dostosowana do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ale także do ich stanu zdrowia i sprawności fizycznej.

Rodzice nie mają też obowiązku zabierania dziecka ze szkoły, kiedy personel szkoły sobie z nim nie radzi. To szkoła ma obowiązek wspierać rodziców, nie odwrotnie! Jest to zapisane wprost w Ustawie o systemie oświaty (a także w rozporządzeniach wykonawczych do niej).

Podstawa prawna: art. 1 punkt 2 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#)).

par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki.

13. Jak uzyskać wsparcie dla dziecka, które otrzymało orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie roku szkolnego?

Niezwłocznie po przedłożeniu przez rodziców orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, dyrektor placówki ma obowiązek powołać specjalny zespół, którego zadaniem jest opracowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego

IPET powinien powstać w terminie 30 dni od złożenia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Niekiedy zdarza się, że rodzic, przedstawiając w szkole orzeczenie słyszy, że dziecko nie może uzyskać wsparcia, bowiem subwencja będzie przekazywana dopiero od następnego roku szkolnego.

To nieprawda. Nie wszyscy dyrektorzy szkół, a co gorsza nie wszystkie samorządy wiedzą, że istnieją możliwości otrzymania subwencji w trakcie roku szkolnego

Organ prowadzący (w przypadku szkół publicznych – gmina, co dla rodzica oznacza wydział oświaty w gminie lub w powiecie) powinien zwrócić się do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o korektę liczby uczniów z terenu gminy (lub powiatu).

Dokument będący podstawą naliczenia subwencji to sprawozdanie systemu informacji oświatowej, wypełniane przez dyrektora placówki w terminie do 30 września. Pod koniec grudnia MEN umożliwi jeszcze samorządom weryfikację danych. Jest to ważne, bo wtedy samorządy mogą wystąpić do MEN o skorygowanie błędów statystycznych. Jeśli jednak błąd zostanie popełniony przez dyrektora szkoły, wówczas nie ma możliwości jego skorygowania.

W sytuacji uzyskania orzeczenia w okresie późniejszym (w trakcie roku) podstawą do zwiększenia przez Ministerstwo kolejnej transzy części oświatowej subwencji ogólnej, przekazywanej co miesiąc do gminy lub powiatu, jest oświadczenie samorządu zawarte we wniosku o zwiększenie subwencji (samorząd zgłasza aktualną liczbę wszystkich uczniów, nie tylko z orzeczeniem).

Jeśli dyrektor przedszkola lub szkoły ociąża się lub ma wątpliwości co do możliwości naliczenia subwencji dla samorządu w ciągu roku, rodzic powinien sam złożyć pismo do władz samorządowych (gminy lub powiatu, zależnie od tego, kto jest organem prowadzącym dla danego typu szkoły).

W razie pytań należy zwrócić się do Departamentu Współpracy z Samorządem Terytorialnym (DWST) MEN.

14. Czy gmina musi zapewnić miejsce w przedszkolu dziecku z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego?

Tak. Jeżeli dziecko nie dostanie się do przedszkola w pierwszym etapie rekrutacji, rodzice powinni złożyć odwołanie. Jeżeli odwołanie nie przyniesie skutku, należy złożyć skargę na wynik postępowania rekrutacyjnego do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W tym samym czasie należy wnioskować do gminy o zapewnienie dziecku odpowiedniej formy kształcenia. Obowiązek gminy w tej kwestii jest zapisany wprost w ustawie o systemie oświaty.

Podstawa prawna: art. 71b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Dodatkowo w 2014 r. podkreślono pierwszeństwo dzieci niepełnosprawnych w rekrutacji do przedszkoli ogólnodostępnych. Zgodnie z tzw. ustawą rekrutacyjną, czyli nowelizacją ustawy o systemie oświaty, do przedszkola w pierwszej kolejności przyjmuje się mieszkające na terenie danej gminy dzieci niepełnosprawne, mające niepełnosprawnego rodzica lub rodzeństwo, pochodzące z rodzin wielodzietnych z minimum trójką dzieci, objęte pieczęcią zastępczą oraz wychowywane przez samotnych rodziców. Należy jednak pamiętać, że podstawowym kryterium w rekrutacji jest zamieszkanie w gminie, która prowadzi konkretną placówkę. Jeżeli rodzic chce posłać dziecko do przedszkola w gminie, w której nie mieszka, to pomimo niepełnosprawności, jego podanie będzie rozpatrywane na samym końcu, jeżeli zostaną miejsca.

Ważne: w przypadku rekrutacji do przedszkoli ogólnodostępnych dokumentem potwierdzającym niepełnosprawność dziecka może być zarówno orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jak i orzeczenie o niepełnosprawności.

W przypadku klas i oddziałów integracyjnych, aby dziecko zostało przyjęte na miejsce zarezerwo-

wane dla dzieci z niepełnosprawnością konieczne będzie orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Ten dokument jest także niezbędny, aby zapisać dziecko do przedszkola/ szkoły specjalnej.

Podstawa prawna: art. 20c ust pkt 2 oraz art. 20t ustawy z dnia 6 grudnia 2013 roku o ustawie o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

15. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale integracyjnym?

Od przedszkola do końca gimnazjum – miasto/ gmina, a w przypadku szkół ponadgimnazjalnych – powiat.

Ustawa o systemie oświaty stanowi, iż w przypadku dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego z zaleceniem kształcenia w przedszkolu specjalnym albo przedszkolu, szkole podstawowej lub gimnazjum ogólnodostępnym lub integracyjnym, odpowiednią formę kształcenia, na wniosek rodziców zapewnia jednostka samorządu terytorialnego, do której zadań własnych należy prowadzenie przedszkoli lub szkół.

W innym miejscu tej ustawy wyraźnie napisano, że zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, w tym z oddziałami integracyjnymi, przedszkoli specjalnych oraz szkół podstawowych i gimnazjów, w tym z oddziałami integracyjnymi, za wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych jest zadaniem własnym gmin. Natomiast zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych i gimnazjów specjalnych oraz szkół ponadpodstawowych, w tym z oddziałami integracyjnymi (w praktyce oddziały integracyjne w przedszkolach i szkołach specjalnych występują rzadko), jest zadaniem własnym powiatów.

Należy przy tym pamiętać, że w Polsce jest 65 miast, które są jednocześnie gminą i powiatem, tzw. miasta na prawach powiatu, na temat Warszawy zob. niżej).

Podstawa prawna: art. 5 ust. 5 i 5a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Oznacza to, że jeśli dziecko ma orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, rodzice mogą wnioskować do gminy o zapewnienie edukacji w formie integracyjnej, a gmina ma obowiązek ją zorganizować.

Niekiedy zgłaszają się do nas rodzice, których dzieci otrzymały orzeczenie w trakcie roku szkolnego, a organ prowadzący nie ma dla nich miejsca w oddziale integracyjnym. W takim przypadku odmowa natychmiastowego zapewnienia wybranej przez rodzica formy kształcenia wydaje się być uzasadniona. Skoro w istniejących już oddziałach wszystkie miejsca dla dzieci z orzeczeniem są zajęte, to należy utworzyć kolejny oddział integracyjny lub przekształcić ten, w którym uczy się dziecko. Taka operacja jest prawie niemożliwa do realizacji w trakcie roku szkolnego, m.in. dlatego, że niesie za sobą zmianę dla kilkudziesięciu innych dzieci.

Jeżeli dziecko uzyska orzeczenie w trakcie etapu edukacyjnego (np. w klasie 2 lub 5), a wszystkie miejsca dla dzieci niepełnosprawnych w oddziałach integracyjnych są zajęte, organ prowadzący może utworzyć w następnym roku szkolnym kolejny oddział dzieląc dzieci uczące się w danej szkole w konkretnym roczniku. Niestety takie rozwiązanie spotyka się z protestami innych rodziców, którzy chcą, aby ich dzieci kontynuowały edukację w tych samych klasach. W takim przypadku warto rozważyć zatrudnienie w dotychczasowym oddziale nauczyciela wspomagającego i przeszkolenie kadry pedagogicznej w temacie pracy z konkretną niepełnosprawnością.

Podstawa prawna: art. 71 b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Warto podkreślić raz jeszcze, że to rodzic podejmuje decyzję w sprawie najlepszej dla jego dziecka formy kształcenia. W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego może być wymienionych takich form kilka: oddział ogólnodostępny, integracyjny czy specjalny. Organ prowadzący, powołując się na zapis w orzeczeniu, nie może odmówić dziecku nauki w klasie integracyjnej i wskazać masową czy specjalną, lecz ma obowiązek zapewnić wybraną przez rodziców formę kształcenia. Jest tak nawet wtedy, gdy w orzeczeniu jest zalecana wyłącznie szkoła specjalna, a rodzic wybiera mimo to zwykłą szkołę rejonową. Ustawa wyraźnie daje decyzjom rodzica pierwszeństwo przed decyzjami urzędników!

W przypadku Warszawy, zgodnie z informacją publiczną, zawartą w piśmie o sygnaturze BEWPSP-

-RSO-1431-11-2-11 z 4 maja 2011 r., podpisanym przez Beatę Murawską, zastępcę dyrektora Biura Edukacji Urzędu m. st. Warszawy, za zapewnienie miejsca w przedszkolu lub szkole zgodnie z typem zalecanym w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, a więc za realizację art. 71 b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami) w odniesieniu do przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, za wyjątkiem specjalnych, odpowiada dzielnica (burmistrz dzielnicy, poprzez dzielnicowy Wydział Oświaty i Wychowania).

Natomiast za zapewnienie miejsca w przedszkolu specjalnym lub szkole specjalnej odpowiada miasto (Prezydent, poprzez Biuro Edukacji). Jeśli chodzi o szkoły ponadpodstawowe, to mimo iż pismo Biura Edukacji dotyczy tylko przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, zasada podziału kompetencji jest podobna: za szkoły o znaczeniu ponaddzielnicowym uznano wyłącznie szkoły specjalne (uchwała nr XLVI/1423/2008 Rady m. st. Warszawy z dnia 18 grudnia 2008 r. z późniejszymi zmianami).

16. Jak przekonać gminę/ powiat do utworzenia klasy lub grupy integracyjnej?

Zgodnie z literą prawa nie powinno być konieczności przekonywania organów samorządu terytorialnego do tworzenia klas integracyjnych, bo takie zadanie wynika bezpośrednio z zapisów ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z ustawą obowiązek organizacji grup integracyjnych w przedszkolach oraz klas integracyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach spoczywa na gminie. Obowiązkiem powiatu jest zapewnienie tej formy kształcenia na poziomie szkół ponadgimnazjalnych

Podstawa prawna: art. 71 a i 71b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Jeżeli w gminie nie istnieją oddziały/ klasy integracyjne, to najbardziej efektywne będzie grupowe wnioskowanie o ich utworzenie.

Na początku trzeba znaleźć rodziców innych dzieci niepełnosprawnych, którzy chcą posłać pociechy do klasy integracyjnej. Aby utworzyć taką klasę, potrzeba minimum troje kandydatów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Dla jednego dziecka nie można stworzyć oddziału integracyjnego.

Gdzie szukać chętnych? W przedszkolach integracyjnych i specjalnych, w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w organizacjach pozarządowych działających na rzecz dzieci niepełnosprawnych. Przydatne mogą też być fora internetowe i portale społecznościowe.

Kiedy już zbierze się grupa zainteresowanych rodziców, warto zastanowić się, która szkoła w gminie mogłaby utworzyć taką klasę i próbować przedstawić swój pomysł dyrektorowi placówki. Przy szukaniu szkół można skupić się na placówkach, które mają mało uczniów. Warto przyjrzeć się bliżej szkołom, które w opinii lokalnej społeczności są otwarte na dzieci z deficytami rozwojowymi lub dzieci niepełnosprawne już się w nich uczą w klasach masowych. Można wziąć pod uwagę również doświadczenie i przygotowanie zawodowe nauczycieli pracujących w konkretnych szkołach. Ważna jest też dostępność architektoniczna samego budynku.

Wniosek o utworzenie oddziału integracyjnego w przedszkolu/ szkole podstawowej/ gimnazjum adresowany do burmistrza/ wójta składa się w urzędzie miasta/ gminy. UWAGA: w przypadku miast działających na prawach powiatu należy sprawdzić w urzędzie miasta do kogo należy ustawowy obowiązek zapewnienia uczniom niepełnosprawnych odpowiedniej formy kształcenia i skierować wniosek do właściwego organu. W Warszawie będzie to Burmistrz Dzielnicy.

Wniosek o utworzenie klasy integracyjnej w szkole ponadgimnazjalnej należy kierować do starosty powiatu.

Do wniosku należy dołączyć kopie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Pod wnioskiem powinni podpisać się rodzice wszystkich niepełnosprawnych dzieci.

Przy okazji złożenia wniosku warto umówić się na spotkanie z burmistrzem/ wójtem i dyrektorem/ kierownikiem wydziału edukacji, aby osobiście przedstawić argumenty. W rozmowie należy pamiętać, że zapewnienie edukacji w klasie integracyjnej jest ustawowym obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego.

Jeżeli w trakcie spotkania władze samorządowe odnosiły się niechętnie do wniosku rodziców, można poszukać sprzymierzeńców. Pisemne poparcie dla wniosku mogą wyrazić: radni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, poradni psychologiczno-pedagogicznej, związków wyznaniowych.

W niektórych przypadkach pomocne bywa zaangażowanie mediów lub stworzenie grupy nacisku w portalach społecznościowych.

Ważne: zgodnie z par. 5 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#)) za zgodą organu prowadzącego liczba dzieci niepełnosprawnych może być mniejsza niż 3. Oznacza to, że można – za zgodą gminy – utworzyć klasę integracyjną nawet kiedy jest tylko jeden kandydat z niepełnosprawnością, a kiedy z różnych przyczyn w trakcie edukacji dzieci z orzeczeniami „ubędzie”, oddział nie musi być likwidowany.

17. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w oddziale ogólnodostępnym?

W przypadku szkół podstawowych i gimnazjów, w których nauka jest obowiązkowa, odpowiada za to gmina, czyli jednostka samorządu terytorialnego, do której zadań należy prowadzenie danego typu szkół. (W odniesieniu do przedszkoli – zob. pytanie 15.)

Z uwagi na istnienie obowiązku szkolnego, szkoły podstawowe i gimnazja ogólnodostępne mają obowiązek przyjęcia z urzędu uczniów zamieszkałych w obwodzie (rejonie) danej szkoły.

Szkoła rejonowa nie może odmówić przyjęcia dziecka niepełnosprawnego, zamieszkałego w jej obwodzie, bez względu na rodzaj niepełnosprawności. Szkoła ta ma obowiązek zapewnić realizację zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: art. 71b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

W przypadku szkół ponadgimnazjalnych, odpowiednią formę kształcenia zapewnia powiat.

Ważne: Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, kwestia rekrutacji do placówek edukacyjnych została określona ustawowo. W przypadku szkół ponadgimnazjalnych, uczniowie niepełnosprawni mają pierwszeństwo w przyjęciu do szkoły w przypadku, kiedy w pierwszym etapie rekrutacji (liczba punktów za wynik egzaminu gimnazjalnego, oceny na świadectwie i inne osiągnięcia) uzyskają taki sam wynik jak zdrowi rówieśnicy.

Podstawa prawna: art. 20c ust pkt 2 oraz art. 20t ustawy z dnia 6 grudnia 2013 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw.

Podstawa prawna: art. 71b ust. 5 Ustawy z dnia 7 września o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

18. Kto odpowiada za zapewnienie dziecku kształcenia w przedszkolu, szkole lub oddziale specjalnym?

Na etapie przedszkola – gmina, bo to ona ma ustawowy obowiązek prowadzenia przedszkoli specjalnych.

Podstawa prawna: art. 5 ust. 5 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Na etapie szkoły podstawowej, gimnazjum oraz edukacji ponadgimnazjalnej za zapewnienie dziecku kształcenia w szkole specjalnej odpowiada powiat.

Podstawa prawna: art. 5 ust. 5a i art. 71 b ust. 5a Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Jeżeli jednak powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania ucznia nie prowadzi szkoły specjalnej lub ośrodka odpowiednich ze względu na rodzaj niepełnosprawności, starosta tego powiatu kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek. W takiej sytuacji starosta powiatu, prowadzącego taką szkołę, nie może odmówić przyjęcia kierowanego do niej ucznia.

Podstawa prawna: art. 71 b ust. 5b Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

19. Czy można zatrudnić asystenta ucznia niepełnosprawnego w klasie integracyjnej?

Formalnie rzecz biorąc nie istnieje w oświacie stanowisko asystenta ucznia niepełnosprawnego. Bardzo przestrzegamy rodziców, aby nie wnioskowali o zatrudnienie „asystenta” dla swojego dziecka z niepełnosprawnością, bo w wielu przypadkach placówki oświatowe odsyłają z takimi prośbami do ośrodków pomocy społecznej!

Pojęcie asystent stosowane jest jednak nagminnie na określenie osoby dorosłej, która udziela indywidualnego wsparcia uczniowi niepełnosprawnemu. W zasadzie taką funkcję może spełniać osoba zatrudniona na stanowisku pomocy nauczyciela (jest to nisko płatne stanowisko niepedagogiczne).

Zatrudnienie pomocy nauczyciela w oddziałach integracyjnych jest możliwe tylko w uzasadnionych przypadkach, przy czym przepisy nie precyzują tych przypadków. Należy pamiętać, że niekiedy większe ograniczenia niż przepisy ogólnokrajowe nakładają na szkoły organy prowadzące (gminy), które niekiedy doprecyzowują ten właśnie przepis.

Podstawa prawna: par. 13 ust. 1 Załącznika nr 2 Ramowy statut publicznej szkoły podstawowej oraz par. 15 ust. 2 Załącznika nr 3 Ramowy statut publicznego gimnazjum do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutow publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. 2001 nr 61 poz. 624) z późniejszymi zmianami (Dz. U. 2002 nr 10 poz. 96, Dz. U. 2003 nr 146 poz. 1416, Dz. U. 2004 nr 66 poz. 606, Dz. U. 2005 nr 10 poz. 75, Dz. U. 2007 nr 35 poz. 22)

Nowelizacja ustawy o systemie oświaty wprowadziła od września 2014 r. możliwość zatrudniania w klasach 1-3 szkoły podstawowej asystenta nauczyciela i asystenta wychowawcy świetlicy. Osoba zatrudniona na tym stanowisku musi mieć wykształcenie co najmniej na poziomie wymaganym do zajmowanego stanowiska nauczyciela i przygotowanie pedagogiczne. Do zadań asystenta należy wspieranie nauczyciela prowadzącego lub wychowawcę świetlicy, nie ucznia.

Asystentowi nauczyciela nie powierza się zadań związanych ze współorganizowaniem kształcenia integracyjnego i kształcenia uczniów niepełnosprawnych – także formalnie nie może on pełnić funkcji „cienia”. Asystent nauczyciela nie może też zostać zatrudniony zamiast pedagoga wspomagającego w klasie integracyjnej.

Asystenci nauczycieli/ wychowawców są zatrudniani na zasadach określonych w kodeksie pracy, a nie na podstawie Karty Nauczyciela. Oznacza to, że ich czas pracy będzie wynosił 40 godzin tygodniowo (w przypadku zatrudnienia na cały etat).

Asystentów nauczycieli można zatrudniać zarówno w oddziałach ogólnodostępnych, integracyjnych (obok nauczyciela wspomagającego) jak i specjalnych, na etapie nauczania początkowego (klasy 1-3).

Podstawa prawna: art. 1 pkt 1 ustawy z dn. 24 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty (Dz.U. 2014 poz. 642)

20. Czy można zatrudnić asystenta ucznia niepełnosprawnego w klasie ogólnodostępnej?

Asystenta – nie, bo jak wspomniano wcześniej taka funkcja nie istnieje w prawie oświatowym.

Zgodnie z nowym rozporządzeniem w sprawie warunków organizowania kształcenia, ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#)) od 1 stycznia 2016 r. zatrudnianie asystentów nauczycieli, pomocy nauczycieli na stanowiskach niepedagogicznych oraz nauczycieli wspomagających i specjalistów w oddziałach, w których uczą się dzieci z autyzmem, Zespołem Aspergera i niepełnosprawnością sprzężoną będzie obowiązkowe. Aby taka osoba została zatrudniona, nie ma konieczności literalnych zapisów w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego dziecka.

Więcej informacji klik na naszej stronie: [Zatrudnianie osób wspomagających](#)

Podstawa prawna: par. 7 ust. 2 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

W przypadku dzieci z pozostałymi niepełnosprawnościami, dodatkowe osoby mogą zostać zatrudnione za zgodą organu prowadzącego.

Podstawa prawna: par. 7 ust. 3 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

W klasach specjalnych na poziomie edukacji wczesnoszkolnej od września 2014 można również zatrudniać asystentów nauczycieli.

21. Czy nauczyciel wspomagający/ asystent powinien być na wszystkich lekcjach?

Według przepisów zależy to od decyzji dyrektora szkoły. W prawie oświatowym wyraźnie zaznaczono, że dyrektor ma uwzględniać indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem.

Podstawa prawna: ust. 4, 5, 6 par 7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

Wg wspomnianych przepisów osoba wspomagająca dziecko niepełnosprawne może uczestniczyć w zajęciach dydaktycznych, prowadzonych przez innych nauczycieli, w miarę potrzeb. Zakres obowiązków tych osób ustala dyrektor placówki.

Taka sytuacja prawna jest niekiedy myląca dla rodziców, którzy posyłają swoje dzieci do oddziałów integracyjnych, przekonani, że przez wszystkie lekcje w klasie będzie pracowało dwóch nauczycieli. Niestety po rozpoczęciu roku okazuje się, że po 2 godzinach nauczyciel wspomagający wychodzi z lekcji. Wnioskowaliśmy do MEN o uregulowanie tej sprawy, niestety bez skutku.

W praktyce samorządy usiłują niekiedy poczynić „oszczędności” na obecności nauczyciela wspomagającego i wprowadzają limity czasu pracy pedagogów wspomagających w klasach. Należy stanowczo reagować w sytuacjach, kiedy ze względu na brak nauczyciela wspomagającego na niektórych „mniej ważnych” zajęciach, jak np. muzyka, angielski czy wf, nakłania się rodziców, by dziecko niepełnosprawne w nich nie uczestniczyło. Te zajęcia są częścią podstawy programowej, którą każdy uczeń w normie intelektualnej i z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim powinien zrealizować.

Sytuacja ta jest szczególnie częsta i jednocześnie szczególnie przykra, gdy chodzi o wycieczki i wyjazdy (zielone szkoły). Zniechęcanie rodziców uczniów niepełnosprawnych do udziału ich dziecka w takich zajęciach, a także grożenie, że pozbawionemu odpowiedniego wsparcia niepełnosprawnemu dziecku może stać się krzywda, jest dyskryminacją osoby niepełnosprawnej, a w odniesieniu do zajęć i wyjazdów, które odbywają się w ramach lekcji, także łamaniem konstytucyjnej zasady równości w dostępie do edukacji. Takie sytuacje są również sprzeczne z zapisami prawnymi, regulującymi organizację wycieczek szkolnych, zgodnie z którymi powinny być one dostosowane nie tylko do wieku i zainteresowań uczniów, ale również do ich stanu zdrowia i możliwości fizycznych.

Podst. prawna: par. 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki.

22. Ile godzin dodatkowego wsparcia może otrzymać uczeń z orzeczeniem?

Obecnie jest to jedna z najbardziej kontrowersyjnych kwestii, poruszanych przez rodziców. W skrócie – uczeń niepełnosprawny powinien mieć dodatkowe zajęcia w ramach rewalidacji oraz pomocy

psychologiczno-pedagogicznej.

Uczeń niepełnosprawny powinien mieć dostęp do wszystkich rodzajów wsparcia, zalecanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

W praktyce kwestia liczby godzin tego wsparcia zależy od wielu czynników, zwłaszcza od środków przekazanych przez organ prowadzący i związanych z nimi zasobów kadrowych placówki, chociaż powinna przede wszystkim wynikać z realnych potrzeb ucznia.

Zajęcia rewalidacyjne – 2 godziny gwarantowane w Rozporządzeniu

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych uczniowie niepełnosprawni uczęszczający do klasy ogólnodostępnej lub integracyjnej powinni mieć zapewnione 2 godziny obowiązkowych zajęć rewalidacyjnych.

W przypadku oddziałów specjalnych przewidziano 1150 godzin rewalidacyjnych na oddział na cały etap edukacyjny, co odpowiada 10 godzinom zajęć w tygodniu – dla wszystkich dzieci w klasie.

Podstawa prawna: Zał. Nr 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 roku w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. 2012 nr 0 poz. 204)

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

W prawie oświatowym nie ma jasnego zapisu, ile godzin pomocy psychologiczno-pedagogicznej powinien otrzymać uczeń z orzeczeniem. Z resztą taki zapis byłby bez sensu, bo pomoc ta ma charakter indywidualny, powinna być dopasowana do potrzeb ucznia, a te są w każdym przypadku inne.

Ostateczną decyzję w sprawie wymiaru godzinowego poszczególnych zajęć podejmuje dyrektor, biorąc pod uwagę ogólną liczbę godzin przewidzianą na określone formy wsparcia w roku szkolnym w jego placówce. Wymiar godzin zapisany jest w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym.

Podstawa prawna: par. 20 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

W szkole pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być udzielana w postaci:

- klas terapeutycznych
- zajęć rozwijających uzdolnienia (godzina trwa 45 minut, liczba uczestników zajęć wynosi do 8),
- zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (godzina trwa 45 minut, liczba uczestników zajęć wynosi do 8),
- zajęć specjalistycznych (godzina trwa 60 minut): korekcyjno-kompensacyjnych (dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się; liczba uczestników zajęć wynosi do 5), logopedycznych (liczba uczestników zajęć wynosi do 4), socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym (dla uczniów z dysfunkcjami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne; liczba uczestników zajęć wynosi do 10),
- zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w przypadku uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych,
- porad i konsultacji;

W przedszkolu przewidziane są dwie formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- zajęcia specjalistyczne: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne oraz innych zajęcia o charakterze terapeutycznym (przeznaczenie, czas trwania i liczba uczestników jak wyżej)
- porady i konsultacje

Podstawa prawna: par. 7- 13 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć specjalistycznych w czasie krótszym niż 60 minut, zachowując ustalony dla ucznia łączny czas tych zajęć.

Ważne: pomoc psychologiczno-pedagogiczna może być także udzielona z inicjatywy samego ucznia lub rodziców. Rodzice mogą więc wnioskować o objęcie dziecka dodatkowym wsparciem np. w trakcie oczekiwania na wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podstawa prawna: par. 6 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

Uwaga: Niektóre gminy, zwłaszcza większe, tworzą lokalne zasady organizacji roku szkolnego i w nich precyzują, ile godzin dodatkowych zajęć może uzyskać uczeń z orzeczeniem. Niekiedy prowadzi to do nadmiernej standaryzacji i zapomnienia o konieczności realizowania przez szkołę zaleceń zawartych w jednostkowym orzeczeniu. Należy pamiętać, że rodzaj i wymiar zajęć wspomagających rozwój dziecka powinien przede wszystkim uwzględniać potrzeby dziecka w szczególności te, które określono w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Podsumowując, z przepisów wynika wprost, że szkoła ma obowiązek zapewnić:

- 1) realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- 2) warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów;
- 3) zajęcia specjalistyczne, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 11 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zwanej dalej „ustawą”;
- 4) inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dzieci lub uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;
- 5) integrację dzieci lub uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z dziećmi lub uczniami pełnosprawnymi;
- 6) przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Podstawa prawna: par. 5 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

W związku z powyższym sugerujemy rodzicom, których dzieciom zaproponowano tylko 2 godziny zajęć wynikających z orzeczenia w tygodniu (czyli tylko 2 godziny rewalidacji) wnioskowanie o dodatkowe godziny wsparcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Przepisy określają jasno, że szkoła ma obowiązek zapewnić obydwie formy zajęć, niestety nie precyzują pojęcia rewalidacji i nie określają, czym ona się różni od pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zwróciliśmy się do Ministerstwa Edukacji Narodowej o jasne wyjaśnienie definicji rewalidacji, jednak z przesłanego nam pisma wynika jedynie, że rewalidacją określa się te formy wsparcia, które nie są pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Pełną treść wyjaśnień można znaleźć na naszej stronie http://www.wszystkojasne.waw.pl/sites/default/files/men_wj3_rz_10.pdf

We wspomnianym wielokrotnie nowym rozporządzeniu w sprawie organizowania kształcenia dzieci niepełnosprawnych ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#)) znalazły się regulacje dotyczące zakresu zajęć rewalidacyjnych dla dzieci z niektórymi niepełnosprawnościami.

W szczególności nowe przepisy wskazują na następujące formy rewalidacji:

- 1) naukę orientacji przestrzennej i poruszania się oraz naukę systemu Braille’a lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niewidomego;
- 2) naukę języka migowego lub innych alternatywnych metod komunikacji – w przypadku dziecka lub ucznia niesłyszącego lub z afazją;
- 3) zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym umiejętności komunikacyjne – w przypadku dziecka lub ucznia z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera.

23. Co to jest IPET?

IPET to indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, który szkoła/ przedszkole obowiązkowo przygotowuje dla ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Program powinien powstać do 30 września danego roku szkolnego lub w terminie 30 dni od przekazania przez rodziców orzeczenia.

Indywidualny program edukacyjno- terapeutyczny jest tworzony przez Zespół, powołany przez dy-

rektora. Dobrze, aby w pracach zespołu uczestniczyli wszyscy nauczyciele i specjaliści, którzy pracują/ będą pracowali z dzieckiem oraz rodzice (mają do tego prawo).

Zespół dokonuje diagnozy dziecka, jego mocnych stron i deficytów, analizuje zapisy orzeczenia i proponuje formy wsparcia. W pracach zespołu mogą także uczestniczyć rodzice, specjaliści pracujący z dzieckiem poza szkołą lub pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Rodzice lub pełnoletni uczeń mają prawo do otrzymania kopii IPET-u.

Podstawa prawna: par.7 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym ([Dz. U. 2015 poz. 1113](#))

par. 22 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

Warto wiedzieć, że korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dobrowolne. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu jego możliwości psychofizycznych. Można zatem nie zgodzić się zarówno na diagnozowanie dziecka przez szkołę („rozpoznawanie”), jak i na jego udział w zajęciach.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana nie tylko uczniom, ale też rodzicom i nauczycielom. Jako że korzystanie z niej jest dobrowolne, rodzice mogą odmówić korzystania z porad szkoły.

Podstawa prawna: par. 4 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach ([Dz.U. 2013 poz. 532](#))

24. Czy rodzice muszą sami dowozić dziecko do szkoły?

Nie. Dowóz dziecka z niepełnosprawnością do placówki edukacyjnej to ustawowy obowiązek gminy. Ustawa o systemie oświaty nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek zapewnienia dzieciom z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego bezpłatnego transportu oraz opieki podczas przejazdu do przedszkoli, szkół i placówek.

Gmina ma obowiązek zapewnić uczniom niepełnosprawnym bezpłatny transport oraz opiekę w czasie przewozu do najbliższej szkoły podstawowej i gimnazjum, które mogą zrealizować kształcenie w formie wybranej przez rodziców.

Tyle zapisy ustawy. Ponieważ rodzice wielokrotnie zgłaszali problemy z dowozem dzieci niepełnosprawnych, MEN doprecyzował definicję „najbliższej szkoły/ najbliższego przedszkola”, określając że jest to placówka, prowadząca kształcenie w formie wybranej przez rodziców i mogąca zrealizować zalecenia z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Dokładne wyjaśnienia znajdują się w informatorze przygotowanym przez MEN, dostępnym na stronach ośrodka rozwoju edukacji.

W praktyce interpretacja ta oznacza, że gmina nie może odmówić dowozu do placówki np. integracyjnej, argumentując, że przecież bliżej jest szkoła ogólnodostępna, a orzeczenie dziecka wskazuje na możliwość pobierania edukacji również w takiej szkole. W takiej sytuacji rodzic powinien udowodnić, że najbliższa szkoła nie zrealizuje zaleceń z orzeczenia.

Organ prowadzący może odmówić zapewnienia dowozu i opieki np. do wybranej przez rodziców placówki specjalnej/ integracyjnej, jeżeli w bliższej odległości od miejsca zamieszkania znajduje się inna szkoła specjalna/ integracyjna/ z oddziałami integracyjnymi, gotowa przyjąć dziecko i realizować wsparcie zapisane w orzeczeniu.

W przypadku dzieci uczęszczających do przedszkoli obowiązek dowozu zaczyna się w momencie rozpoczęcia przez dziecko rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego (zerówki) i trwa także wtedy, kiedy dziecko jest odraczane. Niestety gminy nie mają obowiązku dowożenia do przedszkoli dzieci trzy- i czteroletnich, ale mogą to robić z własnej inicjatywy.

W przypadku uczniów z niepełnosprawnością ruchową lub niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, gmina ma obowiązek zapewnienia bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu także do szkoły ponadgimnazjalnej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia.

W przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, realizujących obowiązek szkolny i obowiązek nauki poprzez udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, a także w przypadku uczniów z niepełnosprawnością intelektualną z niepełnosprawnościami sprzężonymi, bezpłatny transport i opieka w czasie przewozu przysługuje nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia.

Podstawa prawna: art. 14a ust. 4 (w odniesieniu do dzieci realizujących obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego, tzw. zerówki) oraz 17 ust. 3a punkt 1 i 2 (w odniesieniu do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów) Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Oczywiście rodzice mogą zrezygnować z dowozu organizowanego przez samorząd i dowozić dziecko we własnym zakresie. Jeśli rodzice lub opiekunowie sami zapewniają dziecku transport i opiekę, wówczas gmina zapewnia zwrot kosztów przejazdu ucznia i jego opiekuna na zasadach określonych w umowie zawieranej między rodzicami lub opiekunami a gminą.

Podstawa prawna: art. 17 ust. 3a punkt 3 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#)), dla zerówek odpowiednio art. 14a ust. 4.

Należy pamiętać, że przepisy te dotyczą dzieci niepełnosprawnych niezależnie od odległości do szkoły. Bezpłatny transport i opieka przysługuje też uczniom zdrowym – jest wówczas uzależniony od odległości (dla uczniów zerówek oraz klas I-III jeśli droga z domu do szkoły przekracza 3 km, dla uczniów klas IV-VI oraz gimnazjów – jeśli przekracza 4 km).

Jeżeli gmina odmawia organizacji dowozu, czyli spełnienia swojego ustawowego obowiązku, rodzic powinien wystąpić do wójta/ burmistrza z wnioskiem o usunięcie naruszenia prawa, a jeżeli problem nie zostanie rozwiązany – złożyć skargę na bezczynność jednostki samorządu terytorialnego do Samorządowego Kolegium Odwoławczego.

25. Czy przedszkole lub szkoła może zdecydować o przeniesieniu ucznia na nauczanie indywidualne?

Nie. Nauczanie indywidualne prowadzi się na podstawie orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego (dla przedszkolaków: o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego), które jest wydawane wyłącznie na wniosek rodziców. Szkoła nie może bez takiego orzeczenia nic zrobić, nie może też sama, bez wiedzy i zgody rodziców o nie wystąpić.

Orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego wydaje się na ściśle określony czas, odpowiadający okresowi określonemu przez lekarza w zaświadczeniu lekarskim, które jest podstawą wydania orzeczenia o nauczaniu indywidualnym.

Podstawa prawna: par. 19 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#))

Nauczanie indywidualne powinno być orzekane tylko w wyjątkowych sytuacjach i zawsze dla dobra dziecka, a nie dla dobra szkoły.

26. Ile godzin w tygodniu trwa nauczanie indywidualne?

Tygodniowy wymiar godzin nauczania indywidualnego wynosi:

- 4-6 godzin dla zerówki,
- 6-8 godzin dla klas 1-3,
- 8-10 godzin dla klas 4-6,
- 10-12 godzin dla gimnazjum,
- 12-16 godzin dla szkół ponadgimnazjalnych.

Zgodnie z nowymi przepisami dyrektor szkoły może zwiększyć tygodniowy wymiar godzin nauczania indywidualnego – za zgodą organu prowadzącego placówkę. Na wniosek rodziców wymiar godzin może być też zmniejszony, ale dziecko nadal będzie musiało zrealizować podstawę programową.

Podstawa prawna: par. 9 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 września 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. nr 1157)

Zdrowe dzieci, aby opanować podstawę programową, spędzają w szkole na zwykłych lekcjach dużo więcej godzin. Często przejście na nauczanie indywidualne wiąże się z koniecznością przerabiania materiału w domu, z rodzicem w roli nauczyciela, ponieważ zbyt krótki wymiar czasowy zajęć nie pozwala na pełną realizację treści podstawy programowej.

Ważne: Rewalidacja i zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zaliczają się do tygodniowego wymiaru nauczania indywidualnego, który jest przeznaczony tylko na realizację podstawy programowej. Przejście ucznia na nauczanie indywidualne nie oznacza zawieszenia jego udziału w tych zajęciach czy ograniczenie ich wymiaru godzinowego.

Podstawa prawna: par. 8 ust. 4 i 5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych ([Dz. U. 2008 nr 173 poz. 1072](#))

27. Czy dziecko korzystające z nauczania indywidualnego może mieć zajęcia z klasą?

Może, o ile stan zdrowia nie uniemożliwia mu całkowicie uczęszczania do szkoły i zostało to określone w orzeczeniu o potrzebie nauczania indywidualnego. Nauczaniem indywidualnym obejmuje się bowiem uczniów, którym stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub szkoły.

Podstawa prawna: art. 71b ust. 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty ([Dz. U. 2004 nr 256 poz. 2572 z późn. zmianami](#))

Nauczanie indywidualne prowadzi się w domu, innym miejscu pobytu dziecka (rodzina zastępcza, placówka opiekuńcza, terapeutyczna) lub w odrębnym pomieszczeniu w przedszkolu lub szkole.

Podstawa prawna: par. 5 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 września 2014 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. nr 1157)

Zakres, w jakim uczeń może brać udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, organizowanych z oddziałem w szkole lub indywidualnie w odrębnym pomieszczeniu w szkole, powinien być określony w orzeczeniu o potrzebie indywidualnego nauczania.

Jeżeli rodzicom zależy, aby dziecko objęte nauczaniem indywidualnym miało jak największy kontakt z rówieśnikami, można poprosić lekarza wystawiającego zaświadczenie o stanie zdrowia, aby zaznaczył w dokumencie, że dziecko potrzebuje takiego rozwiązania. Orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego jest decyzją administracyjną i poradnią, która je wydaje obowiązują reguły kodeksu postępowania administracyjnego.

Niekiedy rodzice dzieci, które uzyskały orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w trakcie edukacji przedszkolnej skarżą się, że nie ma dla nich miejsc w grupach integracyjnych wśród rów-nolatków. Organ prowadzący nie ma obowiązku zapewnić miejsca w grupie trzylatków, czterolatków itp. ma obowiązek zapewnić właściwą formę kształcenia, a edukacja przedszkolna może być realizowana w grupach mieszanych wiekowo.

W rozmowach z przedstawicielami organu prowadzącego warto podkreślać fakt, że po przyjęciu dziecka do placówki i zgłoszeniu go do Systemu Informacji Oświatowej, samorząd będzie dostawać dodatkowe środki. Finansowaniu realizacji zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego służy kwota uzupełniająca części oświatowej subwencji ogólnej, którą samorząd otrzymuje na przedszkolaka z orzeczeniem.

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji,
finansowanego z Funduszy EOG
www.ngofund.org.pl

wszystkojasne.waw.pl

niegrzecznedzieci.org.pl

